

Inventarisatie richtlijnen en protocollen

Ten behoeve van de ontwikkeling van de Verwijsindex Risicjongeren (VIR)

Karin Eijgenraam
Cora Bartelink

Databank Instrumenten, Richtlijnen en Kwaliteitsstandaarden (DIRK)
Nederlands Jeugdinstituut / NJi

Utrecht, juli 2007

© 2007 Nederlands Jeugdinstituut / NJi

Niets van deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

Opdrachtgever

Ministerie van Jeugd en Gezin

Informatie over de Verwijsindex Risicjongeren is te vinden op www.verwijsindex.nl

Auteurs

Karin Eijgenraam

Cora Bartelink

Databank Instrumenten, Richtlijnen en Kwaliteitsstandaarden (DIRK)

Nederlands Jeugdinstituut / NJi

Postbus 19221, 3501 DE Utrecht

Telefoon: (030) 230 63 44

Fax (030) 230 63 12

Website www.nederlandsjeugdinstituut.nl of www.nji.nl

Infolijn NJi (030) 230 65 64, e-mail: infojeugd@nji.nl

Inhoud

1. Inleiding	4
2. Aanpak bij de inventarisatie	5
Opbrengst eerste search	5
Ordening eerste opbrengst	7
3. Eerste beoordeling	7
Kwaliteit en bruikbaarheid	7
Dekking.....	8
Enkele conclusies	9
4. Beschrijving selectie	10
Bijlagen	11
Bijlage 1. Beschrijving search	12
Bijlage 2. Schematisch overzicht richtlijnen en protocollen	13
Bijlage 3. Dekking richtlijnen, protocollen en standaarden	17
Bijlage 4. Beschrijving van 29 richtlijnen, protocollen en standaarden	18
Aanwijzing HALT-afdoening (1)	18
Gespreksprotocol meisjesbesnijdenis (5).....	18
Handreiking voor aanpak huiselijk geweld (6)	19
Kijk op kleintjes (8)	19
KIPPPPI (10).....	20
Meldcode Kindermishandeling (12)	21
Nationaal onderwijsprotocol tegen pesten (13)	21
Ongewenst gedrag (Scouting Nederland) (15)	22
Protocol Aanpak jongerenoverlast (Leeuwarden) (23)	22
Protocol Genotmiddelen VO (24)	23
Protocol Huiselijk geweld Hoorn (25).....	23
Protocol Jeugdprostitutie (Rotterdam) (26).....	24
Protocol Ketenaanpak multiproblemegezinnen (Groningen) (28).....	24
Protocol Kindermishandeling BO/VO (31)	25
Protocol Kindermishandeling Gastouderbureau (33)	25
Protocol Kindermishandeling KDV/PSZ/BSO (35).....	26
Protocol Kindspoor (38)	27
Protocol Loverboys Zuid-Holland (39)	27
Protocol Schoolverzuim (42)	27
Protocol Seksueel misbruik (Scouting Nederland) (43)	28
Protocol Suicidepreventie VO (44).....	28
Protocol van handelen voor AMK medewerkers (45).....	29
Protocol voor van middelen afhankelijke ouders (Groningen) (46)	30
Richtlijn Contactmomenten basistakenpakket JGZ 0-19 jaar (47).....	30
Richtlijn Eenheid van taal in de JGZ (48).....	30
Richtlijn na het overlijden van een minderjarige (49).....	31
Richtlijn Rouw en dood op school BO/VO (50).....	32
Secundaire preventie kindermishandeling (51)	33
SPUTOVAMO (53)	33

1. **Inleiding**

Om de informatieuitwisseling tussen professionals (die werken met kinderen en jongeren tot en met 23 jaar) te verbeteren wordt de Verwijsindex Risicojongeren (VIR) ontwikkeld. De Verwijsindex Risicojongeren is een ICT-toepassing die meldingen van problemen met kinderen en jongeren registreert. Wanneer twee of meer meldingen over een kind of jongere worden geregistreerd, dan worden de betrokken instanties actief geïnformeerd over elkaars melding, zodat deze effectief en doelgericht kunnen samenwerken om de jeugdige te helpen.

In de Verwijsindex Risicojongeren worden ‘risicojongere’ en ‘melding’ als volgt gedefinieerd:

- Risicojongere: een jongere (0-23 jaar) bij wie zich problemen voordoen waardoor de lichamelijke, psychische, sociale of cognitieve ontwikkeling wordt bedreigd en waardoor hij/zij een gevaar voor zichzelf of zijn/haar omgeving is, of (vroegtijdig) buiten de maatschappij dreigt te vallen.
- Melding: bericht van een melder aan de Verwijsindex Risicojongeren dat betreffende melder bij een jongere een risico voor de lichamelijke, psychische, sociale of cognitieve ontwikkeling heeft vastgesteld.

Om te kunnen bepalen of een risico wel of niet gemeld moet worden gaat het Ministerie van Jeugd en Gezin een half-open norm ontwikkelen. Dit wil zeggen dat het Ministerie van Jeugd en Gezin niet bepaalt aan welke criteria een melding moet voldoen, maar wel dát een melding aan criteria moet voldoen. De verschillende beroepsgroepen (in de domeinen zorg, onderwijs, justitie, politie en arbeid & inkomen) dienen zelf criteria vast te stellen ten aanzien van risicosignalen in hun domein. Daarnaast dienen de beroepsgroepen afspraken te maken over op welke manier vastgesteld wordt of een risicosignaal aan die criteria voldoet, bijvoorbeeld aan de hand van een richtlijn of protocol. Om zicht te krijgen op wat er beschikbaar en bruikbaar is aan meldcodes, richtlijnen en protocollen op basis waarvan professionals kunnen bepalen of zij wel of niet een melding moeten doen, heeft het Ministerie van Jeugd en Gezin het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) gevraagd de volgende activiteiten uitvoeren:

1. Een inventarisatie van meldcodes, richtlijnen en protocollen bij melders in de domeinen zorg, onderwijs, justitie, politie en arbeid & inkomen. De melders uit deze domeinen zijn: kinderopvang, basisonderwijs/voortgezet onderwijs, jeugdgezondheidszorg/consultatiebureau, huisarts/kinderarts, spoedeisende hulp, bureau jeugdzorg (toegang, AMK, jeugdbescherming, jeugdreclassering), jeugd-GGZ, Raad voor de Kinderbescherming, leerplichtambtenaren, Regionale Meld- en Coördinatiepunten, politie, Openbaar Ministerie, Bureau Halt, reclassering, gemeenten (sociale dienst en kredietbank), Centrum voor Werk en Inkomen, verslavingszorg¹.
2. Inventariseren welke meldcodes, richtlijnen en protocollen er momenteel in werking zijn, in ontwikkeling zijn en/of gepland zijn om te ontwikkelen. Belangrijk daarbij is het (geplande) moment van invoeren van deze meldcodes, richtlijnen en protocollen.
3. Nagaan of risicosignalen en/of onderdelen daarvan worden beschreven in de betreffende meldcodes, richtlijnen en protocollen. Daarbij is een onderzoek en/of indeling naar risicosoort of -type niet aan de orde.
4. Aangeven of er witte vlekken zijn en zo ja, voor welke van de bovengenoemde instellingen dat geldt.

¹ In de toekomst kunnen wellicht ook (bedrijfs)maatschappelijk werk, maatschappelijke opvangorganisaties (zoals Leger des Heils), MEE, kraamzorg, medisch specialisten (anders dan kinderartsen), jongerenwerkers, sportverenigingen, woningsbedrijven en energiebedrijven als melder worden aangemerkt.

Een deel van deze activiteiten wordt, in het kader van het Kennisprogramma Jeugd (gesubsidieerd door het VWS-programma Jeugd), uitgevoerd door de Databank Instrumenten, Richtlijnen en Kwaliteitsstandaarden (DIRK)². In deze rapportage wordt verslag gedaan van de eerste activiteit.

2. Aanpak bij de inventarisatie

Aan de hand van bestaande inventarisaties van de Databank Instrumenten Richtlijnen en Kwaliteitsstandaarden (DIRK) is een eerste *quick scan* gemaakt, om een globaal overzicht te kunnen geven van meldcodes, richtlijnen en protocollen. Daarnaast zijn er andere bronnen geraadpleegd, in bijlage 1 (op pagina 12) is vermeld met welke zoektermen is gezocht en in welke bronnen.

Doel van deze search was om een overzicht te krijgen van richtlijnen, protocollen en meldcodes ten aanzien van risicojeugd.

Opbrengst eerste search

De eerste *search* heeft het volgende opgeleverd (in alfabetische volgorde):

1. Aanwijzing HALT afdoening
2. Amsterdams protocol kindermishandeling 0-18 jaar/0-12 jaar (Leeuwenburg, 2005/2004)
3. Basistakenpakket JGZ
4. ERISA Educatie Registratie Informatie Systeem Amsterdam
5. Gespreksprotocol meisjesbesnijdenis (incl. aanvullende werkinstructies MOA)
6. Handreiking voor aanpak van huiselijk geweld (VNG)
7. Jeugdmonitor Rotterdam SISA/DOSA
8. Kijk op kleintjes (Nijmegen)
9. Kindvolgsysteem CATALPA
10. KIPPI
11. LSPKK
12. Meldcode kindermishandeling (Baeten, 2002)
13. Nationaal onderwijsprotocol tegen pesten
14. Nijmeegs Peuter Volgstelsel van stichting Kinderopvang Nijmegen (KION)
15. Ongewenst gedrag (Scouting Nederland)
16. Ontluikingsvolgsysteem baby's/peuters
17. Ontwikkelingsvolgmodel zeer jonge kinderen/midden en bovenbouw
18. Pestprotocol
19. Peuter- en kleutervolgsysteem CITO
20. Peutervolgsysteem CITO
21. PRAVOO leerlingvolgsysteem
22. Procesgericht volgsysteem voor kleuters
23. Protocol aanpak jongerenoverlast Leeuwarden
24. Protocol genotmiddelen VO
25. Protocol huiselijk geweld Hoorn
26. Protocol jeugdprostitutie (Rotterdam)
27. Protocol jeugdprostitutie (Utrecht)
28. Protocol ketenaanpak multiprobleem gezinnen Groningen
29. Protocol Kind in de knel
30. Protocol kindermishandeling 'Er is iets niet pluis' Rotterdam 0-4 jaar/4-12 jaar

² Deze databank is nog in ontwikkeling. Naar verwachting zal de DIRK in januari 2008 operationeel worden op internet.

31. Protocol kindermishandeling BO/VO (JSO)
32. Protocol kindermishandeling BO/VO Friesland
33. Protocol kindermishandeling Gastouderbureau (JSO)
34. Protocol kindermishandeling gastouders (Spectrum)
35. Protocol kindermishandeling KDV/PSZ/BSO (JSO)
36. Protocol kindermishandeling KDV/PSZ Den Haag
37. Protocol kindermishandeling VO Zuid-Holland Noord
38. Protocol kindspoor (meldtraject kinderen als getuige van huiselijk geweld)
39. Protocol loverboys Zuid-Holland (JSO)
40. Protocol niet verschenen zonder bericht
41. Protocol ondersteuning sociaal-emotionele ontwikkeling (JGZ Amsterdam)
42. Protocol schoolverzuim
43. Protocol seksueel misbruik (Scouting Nederland)
44. Protocol suïcidepreventie VO
45. Protocol van handelen voor AMK-medewerkers (Baeten, 2004)
46. Protocol voor van middelen afhankelijke ouders Groningen
47. Richtlijn Contactmomenten basistakenpakket JGZ 0-19 jaar
48. Richtlijn Eenheid van taal in de JGZ
49. Richtlijn na het overlijden van een minderjarige (Adviesbureau Van Montfoort, 2000)
50. Richtlijn Rouw en dood op school BO/VO
51. Secundaire preventie kindermishandeling
52. Signaleringssysteem VRIS2 (Hengelo/Enschede)
53. SPUTOVAMO
54. UITWEG
55. Volginstrument sociaal emotionele ontwikkeling CITO
56. ZiZeo (Zicht op onderwijs en zorg)/Zorgmonitor Leeuwarden
57. Zorg voor jeugd: signaleringssysteem Helmond

Het RIVM ontwikkelt de Richtlijn Vroegsignalering psychosociale problematiek. Omdat deze richtlijn nog niet beschikbaar is, ontbreekt deze (nog) aan deze lijst.

Er is een grote diversiteit in de richtlijnen en protocollen die de search heeft opgeleverd. Niet alleen samenwerkingsafspraken tussen verschillende instanties komen boven tafel, maar ook diagnostiek- en behandelingsprotocollen van de jeugdgezondheidszorg en jeugdzorg. Deze laatste zijn in het kader van de te ontwikkelen verwijsindex minder relevant om nader te onderzoeken en zijn om die reden niet in deze rapportage opgenomen.

Ordening eerste opbrengst

Om er een bruikbare ordening in aan te geven hebben we een aantal onderwerpen gerubriceerd en gedefinieerd.

Ordening naar *type* product

Bij de producten is aangegeven om welke *type* product het gaat: een richtlijn, een protocol of een standaard. We hebben daarbij gebruik gemaakt van de volgende definities (CBO)³:

- *Richtlijn*: document met aanbevelingen, adviezen en handelingsinstructies ter ondersteuning van de besluitvorming van professionals in de zorg, berustend op de resultaten van (wetenschappelijk) onderzoek en met daarop gebaseerde discussie en aansluitende meningsvorming, gericht op het expliciteren van doeltreffend en doelmatig (medisch) handelen.
- *Protocol*: lokaal directief, een vertaling van een richtlijn naar de lokale situatie van de professional (wie, wat, hoe te handelen op de werkplek).
- *Standaard*: geheel van richtlijnen in een bepaalde professionele praktijk of beroepsgroep.

De inventarisatie heeft slechts één meldcode opgeleverd (de Meldcode kindermishandeling, Baeten, 2002). Bij nadere beschouwing blijkt dit een richtlijn te zijn. Omdat er geen duidelijk onderscheid is tussen een richtlijn en een meldcode, beperken we ons in deze notitie tot de termen 'richtlijn', 'protocol' en 'standaard'.

Ordening naar *thema*

Omdat de term 'risicjongere' in de VIR breed gedefinieerd is, hebben we een onderscheid gemaakt in zeven verschillende thema's:

- Gezondheid
- Psychische problemen
- Probleemgedrag
- Middelengebruik van de jeugdige
- Jeugddelinquentie
- Kindermishandeling/Huiselijk geweld
- Multiproblem-gezinnen

3. Eerste beoordeling

De 57 gevonden middelen zijn globaal beoordeeld op kwaliteit en bruikbaarheid voor de verwijfsindex en de dekking voor wat betreft domein/melder en thema.

Kwaliteit en bruikbaarheid

Bij de 57 gevonden middelen zijn we (globaal) de kwaliteit en bruikbaarheid nagegaan aan de hand van de volgende punten:

- a. Door welke melder wordt dit middel gebruikt?
- b. Wordt dit middel landelijk gebruikt cq. is het landelijk bruikbaar (dat wil zeggen niet te specifiek voor een bepaalde regio)?
- c. Is het middel een richtlijn, protocol of standaard? Zo nee, wat is het dan wel?

³ Voor de Databank Instrumenten, Richtlijnen en Kwaliteitsstandaarden (DIRK) hanteren we voorlopig deze definities, maar mogelijk worden deze nog aangepast.

- d. Indien het een *richtlijn* is: is er een theoretische verantwoording en een instructie voor het handelen aanwezig?
- e. Indien het een *protocol* is: van welke richtlijn is het afgeleid?
- f. Is het bruikbaar voor de Verwijsindex Risicjongeren (dat wil zeggen biedt het aanknopingspunten voor het vaststellen van criteria voor het doen van een melding bij de VIR)?

De uitkomsten van deze eerste (summiere) beoordeling zijn weergegeven in bijlage 2 (schematisch overzicht richtlijnen en protocollen) op pagina 13.

Uit de lijst van 57 bleken 15 middelen geen richtlijn of protocol te zijn, maar een volg- of monitorsysteem (het gaat om de volgende nummers uit de lijst: 4, 7, 9, 14, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 52, 54, 55, 56, 57). Deze 15 zijn niet opgenomen in het overzicht.

Dekking

De overgebleven 42 richtlijnen en protocollen zijn gerubriceerd aan de hand van de zeven thema's en in welk domein (voor welke melder) deze gebruikt (kunnen) worden.

In bijlage 3 (op pagina 17) is te zien in hoeverre de richtlijnen, protocollen en standaarden per melder voldoende dekkend zijn voor deze thema's.

In een bespreking tussen het Ministerie van Jeugd en Gezin en NJi (30-05-2007) is afgesproken in dit schema 'Dekking richtlijnen en protocollen' onderscheid te maken in *type melders*:

- *Type 1: Melders van instanties die als 'vindplaats' fungeren.* Vindplaatsen zijn bijvoorbeeld scholen, buurthuizen, opvang etc., waar de gehele populatie jeugdigen voorkomt. Melders moeten hier alert zijn op het vinden van jeugdigen met problemen/signalen/risico's. Bij dit type melder is het van belang dat er een richtlijn is wanneer een jeugdige gemeld wordt bij de VIR (bij welke problemen/signalen/risico's). Het gaat er vooral om de *aard* te kunnen bepalen, de ernst is van minder belang; omdat het om 'leken' gaat, kun je niet echt verwachten dat mensen de *ernst* goed kunnen inschatten. Een zgn. kritieke grens kan evt. wel bepaald worden door het turven van bepaalde problemen in een volgsysteem (dit kan weer gebruikt worden in een richtlijn: als er zoveel keer in volgsysteem X is geregistreerd dat een kind pest/gepest wordt, dan is de kritieke grens bereikt om een melding te gaan doen bij de VIR).
Voorbeelden van het type 1 melder: Kinderopvang, basisonderwijs, voortgezet onderwijs, leerplichtambtenaren, Regionale Meld- en Coördinatiepunten, gemeenten, jongerenwerk, Centrum voor Werk en Inkomen, huisarts/kinderarts, jeugdgezondheidszorg, ziekenhuis/spoedeisende hulp, politie.
- *Type 2: Melders van instanties die hulp/zorg bieden aan jeugdigen omdat er problemen zijn geconstateerd en/of onderzoek doen omdat er problemen worden vermoed.* Bij dit type melder is een richtlijn nodig om te kunnen bepalen bij welke problemen wel of niet gemeld wordt (bijv. bij hulp vanwege lichte problemen, hoeft er niet per se gemeld te worden). Hierbij gaat het er niet alleen om de aard kunnen bepalen, maar meer nog de *ernst* van het probleem/signaal/risico te kunnen inschatten. De richtlijn is dus vooral nodig om een kritieke grens te bepalen, waarbij aanwijzingen worden gegeven voor het maken van een professionele afweging (dus niet zoals bij type melder 1 door het 'turven' in een volgsysteem). Bij onderzoek door AMK of Raad geldt dat zolang het onderzoek nog loopt, er een richtlijn nodig is om te bepalen bij welke vermoedens (aard/ernst) er gemeld wordt.
Voorbeelden van het type 2 melder: jeugd-GGZ, bureau jeugdzorg, AMK (bij zaken die nog in onderzoek zijn), de Raad voor de Kinderbescherming (bij zaken die nog in onderzoek zijn), Openbaar Ministerie (bij zaken die nog in onderzoek zijn).

- *Type 3: Melders van instanties die bemoeienis hebben met jeugdigen omdat er ernstige problemen zijn geconstateerd/worden vermoed en/of omdat er door de jeugdige strafbare feiten zijn gepleegd.* Bij dit type melder is er geen richtlijn nodig wanneer te melden. De geconstateerde problemen van de cliëntenpopulatie zijn dermate ernstig, dat melding altijd nodig is.

Voorbeelden van het type 3 melder: AMK (bij zaken waarbij kindermishandeling is vastgesteld), Raad voor de Kinderbescherming (bij zaken waarbij het advies aan de kinderrechter is dat er een maatregel/straf nodig is), Openbaar Ministerie (bij zaken waarbij strafbare feiten bewezen zijn), jeugdreclassering, Bureau Halt.

Enkele conclusies

Hoewel de inventarisatie een *quick scan* was (en dus zeker niet uitputtend te noemen is⁴) is op basis van deze eerste inventarisatie wel een aantal (voorlopige) conclusies te trekken:

- Het aantal gevonden richtlijnen/protocollen is niet heel erg groot. De verwachting is dat navraag bij (koepel)organisaties in *aantal* meer oplevert, maar dat dit vooral lokale varianten zullen zijn van nu al gevonden landelijke richtlijnen.
- Verhouding richtlijnen/protocollen: 10 richtlijnen ten opzichte van 32 protocollen. De indruk bestaat dat veel van de protocollen zijn afgeleid van een landelijke richtlijn of van een ander plaatselijk protocol (dat weer op een richtlijn is gebaseerd).
- Kwaliteit: de eerste indruk is dat nogal wat protocollen ‘knip-en-plak’ producten zijn, afgeleid van andere bestaande protocollen. De vraag is of ze zijn afgeleid van bestaande richtlijnen en daarmee gebaseerd zijn (mits de richtlijnen voldoen aan de CBO-criteria) op een onderbouwde handelingsinstructie.
- Niet alle gevonden richtlijnen/protocollen zijn bruikbaar voor het vaststellen van criteria voor het doen van meldingen bij de Verwijsindex Risicjongeren. Soms betreft het beleids- of werkafspraken en biedt het geen inhoudelijke criteria met betrekking tot individuele jeugdigen.
- Wat betreft de dekking valt op dat het thema Kindermishandeling/huiselijk geweld het meest vertegenwoordigd is (5 richtlijnen en 15 protocollen), bij negen van de twintig melders. De inventarisatie heeft bij de thema’s Middelengebruik bij de jeugdige, Jeugddelinquentie en Multiproblem-gezinnen beduidend minder richtlijnen en protocollen opgeleverd, terwijl juist met betrekking tot deze thema’s jeugdigen ernstige risico’s kunnen lopen.
- Daarnaast valt op dat we met betrekking tot de jeugdgezondheidszorg de meeste richtlijnen/protocollen hebben gevonden (en dat tevens de meeste richtlijnen in die sector gevonden zijn).
- Vooral voor type melder 1 en 2 zijn richtlijnen nodig. De meeste gevonden richtlijnen/protocollen zijn bedoeld voor type 1 melders. Voor de type 2 melders is slechts een handjevol richtlijnen/protocollen gevonden.

Omdat het gaat om voorlopige conclusies (gebaseerd op een eerste, globale inventarisatie) is het wat voorbarig om aanbevelingen te doen ten aanzien van de ontwikkeling van richtlijnen en protocollen. Wat echter al wel benadrukt kan worden is dat het van belang is dat de te ontwikkelen criteria voor wel/niet melden bij de VIR gebaseerd worden op deugdelijke handelingsinstructies, om te voorkomen dat de Verwijsindex Risicjongeren (VIR) dichtslibt ten gevolge van een vloed aan meldingen van vage vermoedens. Daar waar al goede richtlijnen (cq. daarop gebaseerde protocollen) beschikbaar zijn, hoeft het de betreffende beroepsgroepen niet al te veel moeite te kosten daar criteria uit af te leiden en/of aan te koppelen.

⁴ Kent u nog andere richtlijnen/protocollen, die bruikbaar zijn voor de ontwikkeling van criteria voor wel/niet melden bij de VIR? Laat het a.u.b. de Databank Instrumenten, Richtlijnen en Kwaliteitsstandaarden weten (DIRK@nji.nl).

4. Beschrijving selectie

Een selectie (alle richtlijnen en daarnaast per melder/thema minimaal één protocol) van 29 gevonden richtlijnen/protocollen is verder beoordeeld en beschreven op de volgende punten:

- Naam en afkorting, jaar van uitgave
- Is het een richtlijn, protocol (volgens CBO-definitie) of iets anders?
- In welk(e) werkveld(en) wordt het gebruikt?
- Is het landelijk beschikbaar en bruikbaar?
- Wat is het doel en voor welke doelgroep is het bedoeld?
- Is er een verantwoording (op basis van literatuur/onderzoek en consensus in beroepsgroep)?
- Is er een instructie aanwezig (en wat is de kwaliteit daarvan); is er extra een verkorte instructie toegevoegd?
- Is de instructie afgeleid van de verantwoording?
- Is het bruikbaar voor de VIR? Dit wil zeggen: worden er problemen en/of risicosignalen beschreven (en eventueel een instructie hoe te handelen) waar criteria voor het melden bij de Verwijsindex uit afgeleid kunnen worden?

Deze beschrijvingen zijn opgenomen in bijlage 4 (vanaf pagina 18).

Bijlagen

Bijlage 1. Beschrijving search

Bijlage 2. Schematisch overzicht richtlijnen en protocollen

Bijlage 3. Dekking richtlijnen, protocollen en standaarden

Bijlage 4. Beschrijving richtlijnen, protocollen en standaarden

Bijlage 1. Beschrijving search

Bij de search naar richtlijnen, protocollen en standaarden zijn de volgende zoektermen en bronnen gebruikt.

Zoektermen

- Richtlijn; protocol; convenant; meldcode; registratie
- Jeugdzorg
- Onderwijs
- Politie
- JGZ / Jeugdgezondheidszorg
- Kindermishandeling
- Jeugddelinquentie; probleemgedrag
- Samenwerking / samenwerkingsafspraken
- Jeugd; jeugdige; kind / kinderen; jongeren
- Risico; risicotaxatie

Bronnen

Zoekmachines

- Google
- Google scholar
- Zorgmediatheek (www.zorgmediatheek.nl of jgz.zorgmediatheek.nl)
- Picarta
- Mulock Houwer Bibliotheek (Nederlands Jeugdinstituut)

Koepelorganisaties

- MOgroep
- GGz Nederland (www.ggzkennisnet.nl)
- ZonMw
- Trimbos
- Nijmegen Institute for Cognition and Information (NICI)
- CBO, kwaliteitsinstituut voor gezondheidszorg
- JSO expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding in Zuid-Holland
- ZIOS (www.zios.nl)
- RIVM
- Nederlands Jeugdinstituut
- Politie
- HALT

Bijlage 2. Schematisch overzicht richtlijnen en protocollen

Naam richtlijn/protocol	Melder ⁵	Landelijk gebruikt	R / P / S ⁶	Verantwoording / instructie aanwezig ⁷	Protocol afgeleid van welke richtlijn ⁸	Bruikbaar voor verwijzindex
1. Thema 'Gezondheid'						
Basistakenpakket JGZ	JGZ	Ja	R	Alleen instructie, geen verantwoording		Nee
Protocol niet verschenen zonder bericht	JGZ	Nee (Flevoland)	P		Onbekend	Ja
Richtlijn Contactmomenten basistakenpakket JGZ 0-19 jaar	JGZ	Ja	R	Alleen instructie, geen verantwoording		Nee
Richtlijn Eenheid van taal in de JGZ	JGZ	Onbekend	R	Alleen instructie, geen verantwoording		Ja, indirect
Richtlijn na het overlijden van een minderjarige (Adviesbureau Van Montfoort, 2000)	JGZ	Ja	R	Ja, beide		Ja
2. Thema 'Psychische problemen'						
Kijk op kleintjes (Nijmegen)	KO	Nee	P		Onbekend	Ja
KIPPPI	KO, BO, JGZ	Ja	N.v.t.	Ja, beide	N.v.t.	Ja, richtlijn is af te leiden van normering vragenlijsten
LSPKK	JGZ	Onbekend	P		Onbekend	Nee
Protocol ondersteuning sociaal-emotionele ontwikkeling (JGZ Amsterdam)	JGZ	Nee	P		Onbekend	Ja
Protocol suïcidepreventie VO	VO	Onbekend	P		Onbekend	Ja
Richtlijn Rouw en dood op school BO/VO	BO, VO	Nee (GGD Zuid-Holland West)	R	Alleen instructie, geen verantwoording		Ja
3. Thema 'Probleemgedrag'						
Nationaal onderwijsprotocol tegen pesten	BO, VO	Onbekend	P		Onbekend	Ja

⁵ AMK=Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, BJZ=Bureau jeugdzorg, BO=Basisonderwijs, JGZ=Jeugdgezondheidszorg, JW=Jongerenwerk, KO=Kinderopvang, SEH=Spoedeisende Hulp (ziekenhuis) VO=Voortgezet onderwijs, OM=Openbaar Ministerie.

⁶ R=richtlijn, P=protocol, S=standaard (volgens definities CBO).

⁷ Bij richtlijnen: is er een theoretische verantwoording en een instructie voor het handelen aanwezig?

⁸ Bij protocollen: van welke richtlijn is het afgeleid?

Naam richtlijn/protocol	Melder ⁵	Landelijk gebruikt	R / P / S ⁶	Verantwoording / instructie aanwezig ⁷	Protocol afgeleid van welke richtlijn ⁸	Bruikbaar voor verwijzindex
Ongewenst gedrag (Scouting Nederland)	JW	Ja	P		Onbekend	Ja
Pestprotocol	BO, VO	Onbekend	P		Onbekend	(geen gegevens beschikbaar)
Protocol aanpak jongerenoverlast Leeuwarden	Politie	Nee			Onbekend	Nee (werkafspraken)
Protocol schoolverzuim	VO	Nee (Rotterdam)	P		Onbekend	Ja
4. Thema 'Middelengebruik van jeugdigen'						
Protocol genotmiddelen VO	VO	Nee (GGD Zuidelijk Zuid Limburg)	P		Onbekend	Ja
5. Thema 'Jeugddelinquentie'						
Aanwijzing HALT-afdoening	OM	Ja	R	(geen gegevens beschikbaar)	N.v.t.	Ja
Protocol jeugdprostitutie (Rotterdam)	BJZ Politie	Nee	P		Onbekend	Ja
Protocol jeugdprostitutie (Utrecht)	BJZ Politie	Nee	P		Onbekend	Nee (te beknopt)
Protocol loverboys Zuid-Holland (JSO)	BJZ	Nee	P		Op basis van 'De betovering verbroken' (Van Dijke, Terpstra, Berger & Geurts)	Ja
6. Thema 'Kindermishandeling'						
Amsterdams protocol kindermishandeling 0-18 jaar/ 0-12 jaar (Leeuwenburg, 2005/2004)	Alle	Nee	P		Op basis van Meldcode kindermishandeling (Baeten, 2002)	Ja
Gespreksprotocol meisjesbesnijdenis (incl. aanvullende werkinstructies MOA)	JGZ	Ja	P		Onbekend	Ja
Handreiking voor aanpak van huiselijk geweld (VNG)	Gemeente	Niet bekend	R	Ja, beide	N.v.t.	Nee (want bedoeld om beleidsvorming van gemeenten op het gebied van huiselijk geweld te ondersteunen)
KIPPPI	KO, BO, JGZ	Ja	N.v.t.	Ja, beide	N.v.t.	Ja, richtlijn is af te leiden van normering vragenlijsten
Meldcode kindermishandeling (Baeten, 2002)	Alle	Ja	R	Ja, beide	N.v.t.	Ja

Naam richtlijn/protocol	Melder ⁵	Landelijk gebruikt	R / P / S ⁶	Verantwoording / instructie aanwezig ⁷	Protocol afgeleid van welke richtlijn ⁸	Bruikbaar voor verwijzindex
Ongewenst gedrag (Scouting Nederland)	JW	Ja	P		Onbekend	Ja
Protocol huiselijk geweld Hoorn	Gemeente	Nee	P		Onbekend	Ja
Protocol Kind in de knel	BO	Nee (Oost-Gelderland)	P		Onbekend (mogelijk ontwikkeld en aangepast op basis van <i>good practices</i>)	Ja
Protocol kindermishandeling 'Er is iets niet pluis' Rotterdam 0-4 jaar/4-12 jaar	BO, KO	Nee	P		Onbekend	Ja
Protocol kindermishandeling BO/VO (JSO)	BO, VO	Nee (Zuid-Holland)	P		Onbekend	Ja
Protocol kindermishandeling BO/VO Friesland	BO, VO	Nee	P		Op basis van protocol kindermishandeling GGD Zuid-Holland Nrd.	Ja
Protocol kindermishandeling Gastouderbureau (JSO)	KO	Nee (Zuid-Holland)	P		Onbekend	Ja
Protocol kindermishandeling gastouders (Spectrum)	KO	Nee (Gelderland)	P		Onbekend	Ja
Protocol kindermishandeling KDV/PSZ/BSO (JSO)	KO	Nee (Zuid-Holland)	P		Onbekend	Ja
Protocol kindermishandeling KDV/PSZ Den Haag	KO	Nee	P		Onbekend	Ja
Protocol kindermishandeling VO Zuid-Holland Noord	VO	Nee	P		Op basis van Meldcode kindermishandeling (Baeten, 2002)	Ja
Protocol kindspoor (meldtraject kinderen als getuige van huiselijk geweld)	Politie	Nee (alleen regio Hollands Midden)	P		Onbekend	Ja
Protocol seksueel misbruik (scouting Nederland)	JW	Ja	P		Onbekend	Ja
Protocol van handelen voor AMK medewerkers (Baeten, 2004)	AMK	Ja	P		Onbekend	Ja
Richtlijn na het overlijden van een minderjarige (Adviesbureau Van Montfoort, 2000)	JGZ	Ja	R	Ja, beide		Ja
SPUTOVAMO	SEH	Ja	P		Op basis van Meldcode kindermishandeling	Ja

Naam richtlijn/protocol	Melder ⁵	Landelijk gebruikt	R / P / S ⁶	Verantwoording / instructie aanwezig ⁷	Protocol afgeleid van welke richtlijn ⁸	Bruikbaar voor verwijzindex
					(Baeten, 2002)	
Secundaire preventie kindermishandeling	JGZ	Ja (wordt geïmplementeerd in JGZ)	R/S	Ja, beide	N.v.t.	Ja
7. Thema 'Multiproblem gezinnen'						
Protocol ketenaanpak multiproblem-gezinnen Groningen	JGZ	Nee	P		Onbekend	Ja
Protocol voor van middelen afhankelijke ouders Groningen	JGZ	Nee	P		Onbekend	Nee (werkafspraken)

Bijlage 3. Dekking richtlijnen, protocollen en standaarden

NB. Type melder is aangegeven in de meest linkse kolom, vóór de naam van de melder (dus 1. Kinderopvang, 3. Bureau Halt). Tussen haakjes erachter is het aantal gevonden richtlijnen/protocollen aangegeven. In de bovenste rij is per thema het aantal richtlijnen/protocollen aangegeven. In de overige vakken verwijzen de nummers naar richtlijnen en protocollen (zie pagina 5 en 6 en bijlage 4); de R of P tussen haakjes geeft aan of het om een richtlijn of protocol gaat.

Thema Domein/melders	Gezondheid (5x)	Psychische problemen (6x)	Probleemgedrag (7x)	Middelengebruik (jeugdige) (1x)	Jeugd-delinquentie (3x)	Kindermishandeling / Huiselijk geweld (20x)	Multiprobleem gezinnen (2x)
Domeinen: opvang, onderwijs, welzijn, arbeid & inkomen (type melder: 1 en 2)							
1. Kinderopvang (6x)		8 (P)		Thema n.v.t.	Thema n.v.t.	30 (P), 33 (P), 34 (P), 35 (P), 36 (P)	
1. Basisonderwijs (7x)		50 (P)	13 (P), 18 (P)			29 (P), 30 (P), 31 (P), 32 (P)	
1. Voortgezet onderwijs (9x)		44 (P), 50 (P)	13 (P), 18 (P), 42 (P)	24 (P)		31 (P), 32 (P), 37 (P)	
2. Leerplichtambtenaren (0x)	Thema n.v.t.	Thema n.v.t.		Thema n.v.t.	Thema n.v.t.	Thema n.v.t.	Thema n.v.t.
2. Regionale Meld- en Coördinatiepunten (0x)	Thema n.v.t.	Thema n.v.t.		Thema n.v.t.	Thema n.v.t.	Thema n.v.t.	Thema n.v.t.
1. Gemeenten (2x)						6 (R), 25 (P)	
1. Jongerenwerk (2x)			15 (P)			15 (P), 43 (P)	
1. Centrum voor Werk en Inkomen (0x)						Thema n.v.t.	Thema n.v.t.
Domein: gezondheidszorg (type melder: 1 en 3)							
1. Huisarts / Kinderarts (0x)							
1. Jeugdgezondheidszorg (11x)	3 (R), 40 (P), 47 (R), 48 (R)	10, 11 (P), 41 (P)				5 (R), 51 (S/R), 10	28 (P), 46 (P)
1. Ziekenhuis / Spoedeisende hulp (2x)	49 (R)					49 (R), 53 (P)	
3. Verslavingszorg (0x)							
Domeinen: jeugdzorg en jeugdbescherming (type melder: 2 en 3)							
2. Jeugd-GGZ (0x)							
2/3. Bureau jeugdzorg (3x)			26 (P), 27 (P)		39 (P)		
2/3. Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (1x)						45 (P)	
2/3. Raad voor de Kinderbescherming (0x)							
Domeinen: politie, justitie en jeugdreclassering (type melder: 1, 2 en 3)							
1. Politie (4x)	Thema n.v.t.	Thema n.v.t.	23 (P), 26 (P), 27 (P)		23 (P)	38 (P)	
2. Openbaar Ministerie (1x)	Thema n.v.t.	Thema n.v.t.			1 (R)		
3. Jeugdreclassering (0x)	Thema n.v.t.	Thema n.v.t.					
3. Bureau HALT (0x)	Thema n.v.t.	Thema n.v.t.					

Bijlage 4. Beschrijving van 29 richtlijnen, protocollen en standaarden

De nummers tussen haakjes achter de naam verwijzen naar de nummering op pagina 5 en 6. Deze nummers zijn ook weer terug te vinden in het schema op pagina 17.

Aanwijzing HALT-afdoening (1)

- *Naam:* Algemene aanwijzingen Halt-afdoening
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 1995 (Staatscourant/Procureurs-generaal)
- *Type:* richtlijn
- *Gebruik in werkveld:* Openbaar ministerie
- *Landelijk bruikbaar:* ja
- *Doel:* Deze richtlijn biedt handvatten voor het handelen van opsporingsambtenaren, officieren van justitie en medewerkers van het Halt-bureau voor jeugdigen die (mogelijk) een Halt-afdoening krijgen na het plegen van een strafbaar feit. Doel is om veel voorkomende vormen van jeugdcriminaliteit op een snelle en effectieve manier aan te pakken met het oog op vroegtijdige preventie van criminele carrières en een gerichte repressieve aanpak van jeugdigen die voor het eerst met het strafrecht in aanraking komen.
- *Doelgroep:* De doelgroep bestaat uit jeugdigen die in aanraking zijn gekomen met de politie na het plegen van een strafbaar feit. Hierbij gaat het vooral om zogenaamde *first offenders*.
- *Beschrijving:* De richtlijn biedt inzicht in de voorwaarden waar een jeugdige moet voldoen om te mogen deelnemen aan een Halt-project. Het geeft handreikingen voor het handelen van de opsporingsambtenaar omtrent het aanbieden van een Halt-afdoening. Ook aan het Halt-bureau schrijft het voor hoe een project met een jeugdige af te handelen. Het biedt het Halt-bureau inzicht wanneer een jeugdige aan zijn project naar behoren heeft deelgenomen en welke handelingen het dient uit te voeren na afloop van het project met de jeugdige.
- *Verantwoording:* niet aanwezig.
- *Waarde voor VIR:* Deze richtlijn zou bruikbaar kunnen zijn voor de verwijsindex, omdat het handreikingen biedt voor de afhandeling/samenwerking tussen de opsporingsambtenaar en de medewerker van het Halt-bureau. Het is mogelijk dat de medewerker van het Halt-bureau bij een jeugdige bij de verwijsindex meldt indien hij zijn Halt-project niet naar behoren heeft uitgevoerd.
- *Bron:* College van procureurs-generaal (1995). *Algemene aanwijzingen Halt-afdoening*. Staatscourant, nr 157.

Gespreksprotocol meisjesbesnijdenis (5)

- *Naam:* Gespreksprotocol meisjesbesnijdenis.
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 2005 (Kennisnet van GGD Nederland)
- *Type:* protocol (onbekend óf en op welke richtlijn dit protocol is gebaseerd)
- *Gebruik in werkveld:* Jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar
- *Landelijk bruikbaar:* ja
- *Doel:* Doel van dit protocol is het bieden van handvatten voor professionals (met name verpleegkundigen en artsen in de jeugdgezondheidszorg) voor het bespreken van het onderwerp meisjesbesnijdenis ter preventie van meisjesbesnijdenis.

- *Doelgroep*: dit protocol beoogt ouders te bereiken die mogelijk van plan zijn hun dochter te besnijden.
- *Beschrijving*: dit gespreksprotocol biedt inzicht in de achtergronden en risico's van meisjesbesnijdenis. Het maakt gebruik van de reguliere contactmomenten die de jeugdgezondheidszorg met ouders heeft. Per contactmoment is uitgewerkt welke doelen en bijbehorende vragen een arts of verpleegkundige dient te stellen. Het geeft ook inzicht in wat de arts of verpleegkundige over de verzamelde gegevens in het kinddossier moet vermelden.
- *Verantwoording*: het gespreksprotocol is gebaseerd op de principes van motivationele gespreksvoering.
- *Waarde voor VIR*: dit gespreksprotocol is goed bruikbaar als aanknopingspunt voor de verwijfsindex, omdat het inzicht geeft in de achtergronden en risico's van het probleem meisjesbesnijdenis en aanwijzingen geeft voor de arts of verpleegkundige welke stappen hij/zij moet zetten na de diverse reacties van ouders. Ook schrijft het voor wanneer de arts of verpleegkundige een melding bij het AMK moet doen. Het is goed denkbaar dat dit in de toekomst ook een registratie in de verwijfsindex oplevert.
- *Bron*: Eerdenburg-Keuning, I.A. van e.a. (projectleider; 2005). *Gespreksprotocol meisjesbesnijdenis*. GGD Nederland. Gevonden 31 mei 2007, http://www.ggd.nl/kennisnet/uploaddb/downl_object.asp?atoom=42042&VolgNr=496

Handreiking voor aanpak huiselijk geweld (6)

- *Naam*: Handreiking Bouwstenen voor de aanpak van huiselijk geweld.
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid*: 2007 (VNG)
- *Type*: richtlijn
- *Gebruik in werkveld*: gemeenten
- *Landelijk bruikbaar*: ja
- *Doel*: het ondersteunen van gemeenten bij het ontwikkelen of aanscherpen van een aanpak van huiselijk geweld.
- *Doelgroep*: gemeenten
- *Beschrijving*: Deze richtlijn bevat handreikingen voor gemeenten om huiselijk geweld effectief aan te pakken. Om tot een effectief beleid te komen moeten gemeenten een aantal stappen zetten. In de eerste plaats moeten zij huiselijk geweld op de agenda zetten. Vervolgens dienen zij zicht te krijgen op de aard en omvang van huiselijk geweld. Ten derde moeten zij de samenwerking tussen verschillende instanties organiseren en vormgeven, zowel op gemeentelijk als op regionaal niveau. Vervolgens moeten zij komen tot een beleidsplan. Om dit in de praktijk in te voeren moet dit vervolgens uitgewerkt worden in deelprojecten. Ook daarna houdt de gemeente de regie over de coördinatie en ondersteuning van de praktijk. Ten slotte moet de gemeente ervoor zorgen dat het niet blijft bij tijdelijke projecten om huiselijk geweld aan te pakken, maar dat zij structureel beleid voert.
- *Verantwoording*: niet aanwezig.
- *Waarde voor VIR*: Deze richtlijn is niet bruikbaar voor de verwijfsindex, omdat het geen voorschriften geeft over signalering en melding van huiselijk geweld.
- *Bron*: Janssen, H. (Red. 2007). *Handreiking Bouwstenen voor de aanpak van huiselijk geweld*. Den Haag: Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Kijk op kleintjes (8)

- *Naam*: Kijk op kleintjes
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid*: 2006 (Stichting Kinderopvang Nijmegen / Nijmegen)
- *Type*: protocol (onbekend óf en op welke richtlijn dit protocol is gebaseerd)

- *Gebruik in werkveld:* kinderopvang en jeugdgezondheidszorg
- *Landelijk bruikbaar:* wordt in de regio Nijmegen gebruikt (mogelijk wel bruikbaar buiten die regio)
- *Doel:* Passende hulp realiseren voor elk kind dat hulp nodig heeft.
- *Doelgroep:* kinderen van 0-4 jaar (en hun ouders).
- *Beschrijving:* Het protocol is opgebouwd uit een aantal onderdelen oplopend van algemene preventie naar zorg. In de eerste plaats bieden KION en de JGZ een algemeen aanbod, waarmee zij de hele populatie wil bereiken. Het tweede aspect is signalering en zorgcoördinatie. Ten derde hebben zij een zorgteam opgezet voor het bespreken van zorgen rondom kinderen. Daarnaast is er een aanbod van lichte hulp aan ouders. Om zorgweigerders toe te leiden tot hulp is er een handreiking beschreven. Ook voor de overbruggingsperiode, waarin ouders en kinderen wachten op gespecialiseerde hulp, is een aanbod opgezet. Ten slotte bieden JGZ en KION in samenwerking een aanbod van groepsgerichte opvoedingsondersteuning.
- *Verantwoording:* niet aanwezig.
- *Waarde voor VIR:* het biedt handreikingen voor kinderopvangmedewerkers en JGZ-medewerkers voor signalering en doorverwijzing. Het is goed mogelijk om hieraan criteria te verbinden met betrekking tot het melden bij de verwijsindex.
- *Bron:* KION (2006). *Kijk op kleintjes*. Gevonden 24 mei 2007, www.kion.nl/kijkopkleintjes

KIPPPI (10)

- *Naam:* KIPPPI, een methode van vroegtijdige onderkenning van psychosociale problematiek bij kinderen.
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* jaar van uitgave is niet bekend, informatie over de methode is beschikbaar op www.kippipi.nl.
- *Type:* methode voor signalering en aanpak psychosociale problemen
- *Gebruik in werkveld:* kinderopvang, basisonderwijs en jeugdgezondheidszorg.
- *Landelijk bruikbaar:* ja
- *Doel:* Doel van de methode is pedagogische preventie te realiseren door medewerkers uit de kinderopvang, het basisonderwijs en de jeugdgezondheidszorg te ondersteunen in het vaststellen met welke kinderen het in psychosociaal of opvoedkundig opzicht minder goed gaat en bij wie zich problematische of risicovolle voordoet.
- *Doelgroep:* kinderen van 0-15 jaar.
- *Beschrijving:* de KIPPPI-methode bestaat uit een aantal vragenlijsten die signalering van psychosociale problemen mogelijk maken. Hieraan gekoppeld is een normering van prima functioneren via *at risk*, licht zorgelijk en matig zorgelijk tot ernstig zorgelijk. Daaraan verbonden is een stappenplan voor het handelen van de professional.
- *Verantwoording:* de methode is theoretisch onderbouwd en naar de vragenlijsten vindt voortdurend onderzoek naar de bruikbaarheid en validiteit plaats.
- *Waarde voor VIR:* De methode is goed bruikbaar voor de verwijsindex, omdat het eenvoudig mogelijk is om criteria te verbinden aan de normering van de vragenlijsten. Daarnaast zijn deze vragenlijsten wetenschappelijk onderzocht op betrouwbaarheid en validiteit, wat ook een garantie biedt dat werkers dezelfde problematiek melden.
- *Bron:* www.kippipi.nl

Meldcode Kindermishandeling (12)

- *Naam:* Meldcode kindermishandeling. Richtlijnen voor het handelen van beroepskrachten.
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 2002
- *Type:* richtlijn
- *Gebruik in werkveld:* alle beroepsgroepen en sectoren die betrokken zijn bij de signalering en aanpak van kindermishandeling.
- *Landelijk bruikbaar:* ja
- *Doel:* De meldcode heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de kwaliteit en effectiviteit van de signalering en aanpak van kindermishandeling door beroepskrachten.
- *Doelgroep:* alle kinderen die mogelijk het slachtoffer zijn van kindermishandeling.
- *Beschrijving:* De meldcode biedt een gefaseerde procesbeschrijving voor het handelen van beroepskrachten bij een vermoeden van kindermishandeling. In de eerste fase ontstaat bij de beroepskracht het vermoeden dat een kind mishandeld wordt door informatie te verzamelen en indien mogelijk aan het kind of de ouders voor te leggen. De tweede fase bestaat uit overleg met anderen. Hieruit vloeit mogelijk nader onderzoek voort. Dit onderzoek kan tot verschillende conclusies leiden. Afhankelijk hiervan kan in overleg met de ouders en zonodig anderen hulp op gang gebracht worden. Vervolgens volgt een evaluatie ten aanzien van het ingezette traject. Ten slotte moet de nazorg geregeld zijn, waarbij de beroepskracht alert blijft op het welzijn van het kind en zonodig andere betrokkenen bij elkaar roept.
- *Verantwoording:* De uitwerking van het proces is gebaseerd op het boek 'Signaleren en handelen. Basisinformatie voor mensen die werken met kinderen' van Wolzak (2001).
- *Waarde voor VIR:* Het biedt beroepskrachten duidelijke informatie voor het handelingsproces bij een vermoeden van kindermishandeling. Het is goed denkbaar om daar criteria aan te verbinden voor het melden van een kind of gezin bij de verwijzindex.
- *Bron:* Baeten, P. (2002). *Meldcode kindermishandeling. Richtlijn voor het handelen van beroepskrachten.* Utrecht: NIZW Jeugd.

Nationaal onderwijsprotocol tegen pesten (13)

- *Naam:* Nationaal onderwijsprotocol tegen pesten. Pesten op school: hoe ga je ermee om?
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 1996 (Landelijke Oudervereniging Bijzonder Onderwijs (LOBO), Nederlandse Katholieke Oudervereniging (NKO), Vereniging voor Ouders, Christelijk Onderwijs en Opvoeding (OUDERS & COO) & Vereniging voor Openbaar Onderwijs (VOO)).
- *Type:* protocol (onbekend óf en op welke richtlijn dit protocol is gebaseerd)
- *Gebruik in werkveld:* onderwijs
- *Landelijk bruikbaar:* ja
- *Doel:* Dit protocol biedt scholen voor basis- en voortgezet onderwijs handreikingen om een beleid te ontwikkelen dat pesten effectief aanpakt.
- *Doelgroep:* De doelgroep van dit protocol bestaat uit ouderverenigingen, ouderraden, medezeggenschapsraden, besturen, directies en schoolteams.
- *Beschrijving:* Het protocol doet zes aanbevelingen om op een effectieve manier beleid tegen pesten op school te formuleren.
- *Verantwoording:* niet aanwezig.
- *Waarde voor VIR:* Het protocol geeft niet aan of en wanneer hulp van andere instanties ingeroepen zou moeten worden in individuele gevallen waarin sprake is van pesten/gepest worden. Wel geeft het aan hoe binnen de school gehandeld moet worden om pesten tegen te

gaan. Het is mogelijk dat daar criteria uit afgeleid worden in welke situaties een kind bij de verwijsindex gemeld moet worden.

- *Bron:* Landelijke werkgroep pesten (1996). *Nationaal onderwijsprotocol tegen pesten. Pesten op school: hoe ga je ermee om?* Delft: Brouwer Offset.

Ongewenst gedrag (Scouting Nederland) (15)

- *Naam:* Ongewenst gedrag in je groep: wat doe je dan?
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 2005 (Scouting Nederland)
- *Type:* protocol (onbekend óf en op welke richtlijn dit protocol is gebaseerd)
- *Gebruik in werkveld:* Scouting
- *Landelijk bruikbaar:* ja
- *Doel:* het bieden van afspraken en handelingsalternatieven voor situaties waarin sprake is van ongewenst gedrag of een vermoeden daarvan.
- *Doelgroep:* dit protocol is bedoeld voor leden en jeugdleden van de scouting.
- *Beschrijving:* Dit protocol biedt een beschrijving van de manier waarop medewerkers/vrijwilligers moeten omgaan met ongewenst gedrag (dat wil zeggen alle vormen van seksueel misbruik en het gebruik van geweld of een vermoeden daarvan) door leden en jeugdleden.
- *Verantwoording:* niet aanwezig.
- *Waarde voor VIR:* Het protocol geeft niet aan of en wanneer hulp van andere instanties ingeroepen zou moeten worden. Wel beschrijft het hoe binnen de scouting gehandeld moet worden in het geval er sprake is van ongewenst gedrag. Het is mogelijk dat daar criteria uit afgeleid worden in welke situaties een kind bij de verwijsindex gemeld moet worden.
- *Bron:* Scouting Nederland (2005). *Ongewenst gedrag in je groep: wat doe je dan?* Gevonden 31 mei 2007, www.scouting.nl/static/algemeen/protocol_ongewenst_gedrag_april2005.pdf

Protocol Aanpak jongerenoverlast (Leeuwarden) (23)

- *Naam:* Protocol aanpak jongerenoverlast
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* niet bekend
- *Type:* protocol (onbekend óf en op welke richtlijn dit protocol is gebaseerd)
- *Gebruik in werkveld:* politie en jongerenwerk
- *Landelijk bruikbaar:* nee
- *Doel:* Het doel van het protocol is niet beschreven.
- *Doelgroep:* jongeren tot ± 23 jaar die overlast geven.
- *Beschrijving:* Het protocol beschrijft de werkwijze van de politie en het jongerenwerk wanneer een jongere vanwege overlast bij het Meldpunt Overlast gemeld wordt. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen drie problematische groepen jeugd, te weten: hinderlijke jeugd, overlastgevende jeugd en criminele jeugd.
- *Verantwoording:* niet aanwezig.
- *Waarde voor VIR:* Dit protocol is te beknopt om aanknopingspunten voor de verwijsindex te bieden. Het betreffen vooral werkafspraken en een opzet voor het opstellen van een plan van aanpak van jongerenoverlast voor een organisatie.
- *Bron:* *Protocol aanpak jongerenoverlast.* Gevonden 31 mei 2007, www.veiligleeuwarden.nl/live/attachment.db?sessionid=2F49B8E78E6E161DA42F4BC4A245B72F?143

Protocol Genotmiddelen VO (24)

- *Naam:* Genotmiddelen protocol voortgezet onderwijs. Protocol met richtlijnen op het gebied van alcohol, roken, drugs en medicatie.
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 2004 (GGD Zuidelijk Zuid-Limburg & Verslavingspreventie Mondriaan Zorggroep)
- *Type:* protocol (onbekend óf en op welke richtlijn dit protocol is gebaseerd)
- *Gebruik in werkveld:* onderwijs
- *Landelijk bruikbaar:* dit protocol wordt in de regio Zuidelijk Zuid-Limburg gebruikt (mogelijk wel bruikbaar buiten die regio)
- *Doel:* de bedoeling van dit protocol is om als handleiding te dienen voor het uitzetten van het beleid en het handelen rondom genotmiddelen op scholen.
- *Doelgroep:* het protocol beoogt voor zowel leerlingen als medewerkers richtlijnen voor het omgaan met roken, alcohol, drugs en medicatie te geven.
- *Beschrijving:* het protocol beschrijft diverse regels voor het omgaan met roken, alcohol, drugs en medicatie. Daarnaast biedt het ook handreikingen voor sancties bij overtreding van de regels.
- *Verantwoording:* niet aanwezig.
- *Waarde voor VIR:* dit protocol zou bruikbaar kunnen zijn voor scholen om te melden bij de verwijfsindex. Daarvoor zouden criteria opgesteld moeten worden bij welke en na hoeveel overtredingen de school een melding doet van probleemgedrag bij een jeugdige.
- *Bron:* Boot, N. & M. Bouts (Red. 2004). *Protocol genotmiddelen. Protocol met richtlijnen op het gebied van alcohol, roken, drugs en medicatie.* Maastricht: GGD Zuidelijk Zuid-Limburg.

Protocol Huiselijk geweld Hoorn (25)

- *Naam:* Handelingsprotocol huiselijk geweld gemeente Hoorn
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 2004 (Gemeente Hoorn)
- *Type:* protocol (onbekend óf en op welke richtlijn dit protocol is gebaseerd)
- *Gebruik in werkveld:* gemeente (vooral ambtenaren van Publieke zaken, Sociale dienst, Wvg-consulenten en leerplichtambtenaren)
- *Landelijk bruikbaar:* dit protocol is ontwikkeld voor en wordt gebruikt door de gemeente Hoorn (mogelijk wel bruikbaar buiten die regio)
- *Doel:* Doel van het protocol is duidelijkheid te scheppen over wat gemeentelijke ambtenaren moeten doen met signalen van huiselijk geweld.
- *Doelgroep:* mensen waarvan gemeentelijke ambtenaren signaleren dat er (mogelijk) sprake is van huiselijk geweld.
- *Beschrijving:* Het beschrijft de rol van ambtenaren in het signaleren van huiselijk geweld en vervolgens bespreken met cliënten en eventueel doorverwijzen en/of melden bij de politie.
- *Verantwoording:* niet aanwezig.
- *Waarde voor VIR:* de signalerende taak van gemeentelijke ambtenaren is duidelijk beschreven. Daarom is het goed mogelijk om daar criteria aan te verbinden voor het melden van kinderen en/of gezinnen bij de verwijfsindex, wanneer sprake is van huiselijk geweld.
- *Bron:* Gemeente Hoorn (2004). *Handelingsprotocol huiselijk geweld gemeente Hoorn.* Gevonden 31 mei 2007, www.aanpakhuiselijkgeweld.nl/ahg_news_archive/ahg_projectdesc/ahg/ahg_lfs/handeling_sprotocol%20hoorn.doc

Protocol Jeugdprostitutie (Rotterdam) (26)

- *Naam:* Rotterdamse aanpak jeugdprostitutie
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 2006 (GGD Rotterdam-Rijnmond)
- *Type:* protocol (onbekend óf en op welke richtlijn dit protocol is gebaseerd)
- *Gebruik in werkveld:* onderwijs, politie/justitie, jeugdgezondheidszorg en jeugdzorg
- *Landelijk bruikbaar:* dit protocol is ontwikkeld voor en wordt gebruikt door de gemeente Rotterdam (mogelijk wel bruikbaar buiten die regio)
- *Doel:* Doel van het protocol is het toerusten van signaleerders om signalen van jeugdprostitutie en loverboyactiviteiten vroegtijdig te onderkennen, onderzoeken en toe te leiden tot specialistische zorg en interventies.
- *Doelgroep:* Jeugdigen die slachtoffer van loverboys/jeugdprostitutie zijn geworden.
- *Beschrijving:* Dit protocol bestaat uit een pakket aan maatregelen ter preventie en bestrijding van jeugdprostitutie en loverboyactiviteiten. De volgende onderdelen maken deel uit van het protocol: 1. basispakket jeugdprostitutie voor signaleerders; 2. signalenlijst; 3. meld- en verwijfsroute; 4. protocol voor opvang en hulp aan minderjarigen (18-) via Bureau Jeugdzorg; 5. protocol voor opvang en hulp aan jong volwassenen (18- en 18+) via Prostitutie Maatschappelijk Werk; 6. traject strafrechtelijke opsporing en vervolging via politie en OM; 7. sociale kaart jeugdprostitutie; 8. catalogus scholingsaanbod en preventieactiviteiten; 9. convenant tussen ketenpartners jeugdprostitutie.
- *Verantwoording:* Er is geen verantwoording voor de instructie, wel is beknopt beschreven wat specifieke aandachtspunten zijn bij loverboyproblematiek.
- *Waarde voor VIR:* De ketenpartners hebben afspraken gemaakt over het moment waarop zij een jeugdige die vermoedelijk in de jeugdprostitutie terecht gekomen is, bij elkaar melden. Het is daarom goed denkbaar dat in de toekomst deze vermoedens via de verwijfsindex gemeld worden. Het protocol bevat ook een beknopt signaleringsinstrument voor jeugdigen die (mogelijk) in de jeugdprostitutie terecht zijn gekomen. Hieraan zouden criteria voor het melden bij de verwijfsindex verbonden kunnen worden.
- *Bron:* GGD Rotterdam-Rijnmond (2006). *Rotterdamse aanpak jeugdprostitutie*. Gevonden 24 mei 2007, <http://www.ggd.rotterdam.nl/smartsite1144.dws?MainMenu=0&goto=2122721&channel=2814>

Protocol Ketenaanpak multiproblemegezinnen (Groningen) (28)

- *Naam:* Protocol ketenaanpak multiprobleme gezinnen Groningen
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 2005 (GGD Groningen & Bureau Jeugdzorg)
- *Type:* protocol (onbekend óf en op welke richtlijn dit protocol is gebaseerd)
- *Gebruik in werkveld:* jeugdgezondheidszorg, Bureau Jeugdzorg
- *Landelijk bruikbaar:* dit protocol is ontwikkeld voor en wordt gebruikt door de gemeente Groningen (mogelijk wel bruikbaar buiten die regio)
- *Doel:* Doel van het protocol is om beter het hoofd te kunnen bieden aan situaties waarin de ontwikkeling en veiligheid van kinderen in een gezin ernstig zorgen baren.
- *Doelgroep:* De doelgroep bestaat uit multiprobleme gezinnen. Dit zijn gezinnen waar de volwassene twee of meer psychosociale en/of socio-economische problemen heeft en er reden is tot bezorgdheid over de ontwikkeling en veiligheid van de kinderen.
- *Beschrijving:* het protocol voorziet in een vastgelegde samenwerkingsstructuur die de betreffende multi-problemegezinnen een duurzaam en passend hulpverleningsaanbod moet garanderen. Het beschrijft het werkproces met daarin vastgelegde beslismomenten en informatieterugkoppeling.

- *Verantwoording*: niet aanwezig.
- *Waarde voor VIR*: het is goed voorstelbaar dat dit protocol in werking treedt, nadat diverse instanties een melding over een kind of gezin bij de verwijfsindex hebben gedaan.
- *Bron*: GGD Groningen & Bureau Jeugdzorg (2005). *Protocol ketenaanpak multiproblem gezinnen Groningen*. Groningen: GGD/Bureau Jeugdzorg.

Protocol Kindermishandeling BO/VO (31)

- *Naam*: Voorbeeld protocol voor het primair onderwijs / Protocol voortgezet onderwijs⁹
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid*: 2004 (JSO)
- *Type*: protocol (waarschijnlijk gebaseerd op de meldcode kindermishandeling)
- *Gebruik in werkveld*: Onderwijs
- *Landelijk bruikbaar*: ontwikkeld voor/met de gemeente Den Haag en GGD Zuid-Holland West (mogelijk wel bruikbaar buiten die regio)
- *Doel*: Doel van het protocol is het bieden van een structuur en handvatten voor het handelen van onderwijspersoneel bij een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling.
- *Doelgroep*: kinderen die vermoedelijk het slachtoffer van huiselijk geweld of kindermishandeling zijn.
- *Beschrijving*: Het protocol beschrijft een gefaseerd plan voor het handelen van leerkrachten en docenten. In de eerste fase ontstaat bij de onderwijskracht het vermoeden dat een kind mishandeld wordt door informatie te verzamelen en indien mogelijk aan het kind of de ouders voor te leggen. De tweede fase bestaat uit overleg met anderen. Hieruit vloeit mogelijk nader onderzoek voort. Dit onderzoek kan tot verschillende conclusies leiden. Afhankelijk hiervan kan in overleg met de ouders en zonodig anderen hulp op gang gebracht worden. Vervolgens volgt een evaluatie ten aanzien van het ingezette traject. Ten slotte moet de nazorg geregeld zijn, waarbij de onderwijskracht alert blijft op het welzijn van het kind en zonodig andere betrokkenen bij elkaar roept.
- *Verantwoording*: Dit protocol komt in grote lijnen overeen met de Meldcode kindermishandeling (Baeten, 2002), maar biedt een meer gedetailleerde beschrijving van het handelingsproces.
- *Waarde voor VIR*: Het biedt beroepskrachten duidelijke informatie voor het handelingsproces bij een vermoeden van kindermishandeling. Het is goed denkbaar om daar criteria aan te verbinden om een kind of gezin bij de verwijfsindex te melden.
- *Bronnen*: Ohlsen, P. (2004). *Voorbeeld-protocol voor het primair onderwijs. Vermoeden van huiselijk geweld, mishandeling, verwaarlozing en seksueel misbruik*. Den Haag: Expertisecentrum Jeugd, Samenleving en Opvoeding; Ohlsen, P. (2004). *Protocol voortgezet onderwijs*. Den Haag: Expertisecentrum Jeugd, Samenleving en Opvoeding.

Protocol Kindermishandeling Gastouderbureau (33)

- *Naam*: Vermoeden kindermishandeling. Protocol voor het gastouderbureau.
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid*: 2005 (JSO)
- *Type*: protocol (waarschijnlijk gebaseerd op de meldcode kindermishandeling)
- *Gebruik in werkveld*: Gastouderbureau
- *Landelijk bruikbaar*: ontwikkeld voor/met de gemeente Den Haag en GGD Zuid-Holland West (mogelijk wel bruikbaar buiten die regio)
- *Doel*: niet beschreven.

⁹ Dit zijn twee protocollen, maar ze komen exact overeen met uitzondering van de voorkant van het protocol (waarbij de ene voor het primair onderwijs en de andere voor het voortgezet onderwijs bedoeld is).

- *Doelgroep*: kinderen die vermoedelijk het slachtoffer van kindermishandeling zijn in het eigen gezin of in het gastgezin.
- *Beschrijving*: Het protocol beschrijft voor drie mogelijke scenario's van kindermishandeling hoe gehandeld moet worden. Het eerste scenario is dat waarin de vraagouder een vermoeden heeft dat zijn kind in het gastgezin mishandeld wordt. Het tweede wanneer de gastouder vermoedt dat een kind in de thuissituatie mishandeld wordt. Het derde scenario is dat een bemiddelingsmedewerker een vermoeden krijgt tijdens een intakegesprek met een aspirant gastouder of vraagouder. De fasering van het handelingsproces komt overeen met het protocol kindermishandeling voor het primair onderwijs en voor het voortgezet onderwijs van JSO (2004) en met de meldcode kindermishandeling (Baeten, 2002).
- *Verantwoording*: Dit protocol komt in grote lijnen overeen met de Meldcode kindermishandeling (Baeten, 2002), maar biedt een meer gedetailleerde beschrijving van het handelingsproces.
- *Waarde voor VIR*: Het biedt beroepskrachten duidelijke informatie voor het handelingsproces bij een vermoeden van kindermishandeling. Het is goed denkbaar om daar criteria aan te verbinden om een kind of gezin bij de verwijfsindex te melden.
- *Bron*: Ohlsen, P. (2005). *Vermoeden kindermishandeling. Protocol voor het gastouderbureau*. Den Haag: Expertisecentrum Jeugd, Samenleving en Opvoeding.

Protocol Kindermishandeling KDV/PSZ/BSO (35)

- *Naam*: Vermoeden kindermishandeling. Protocol voor kinderdagverblijf, peuterspeelzaal en buitenschoolse opvang.
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid*: 2005 (JSO)
- *Type*: protocol (waarschijnlijk gebaseerd op de meldcode kindermishandeling)
- *Gebruik in werkveld*: Peuterspeelzaal, kinderdagverblijf en buitenschoolse opvang.
- *Landelijk bruikbaar*: ontwikkeld voor/met de gemeente Den Haag en GGD Zuid-Holland West (mogelijk wel bruikbaar buiten die regio)
- *Doel*: niet beschreven
- *Doelgroep*: kinderen die vermoedelijk het slachtoffer zijn van kindermishandeling.
- *Beschrijving*: Het protocol beschrijft voor medewerkers in de kinderopvang, peuterspeelzalen en buitenschoolse opvang hoe zij moeten handelen wanneer zij vermoeden dat een kind mishandeld wordt. Daarnaast geeft het ook handreikingen voor het handelen wanneer een medewerker zich schuldig maakt aan ongewenste omgangsvormen en seksuele intimidatie. De fasering van het handelingsproces komt overeen met het protocol kindermishandeling voor het primair onderwijs en voor het voortgezet onderwijs van JSO (2004) en met de meldcode kindermishandeling (Baeten, 2002).
- *Verantwoording*: Dit protocol komt in grote lijnen overeen met de Meldcode kindermishandeling (Baeten, 2002), maar biedt een meer gedetailleerde beschrijving van het handelingsproces.
- *Waarde voor VIR*: Het biedt beroepskrachten duidelijke informatie voor het handelingsproces bij een vermoeden van kindermishandeling. Het is goed denkbaar om daar criteria aan te verbinden om een kind of gezin bij de verwijfsindex te melden.
- *Bron*: Ohlsen, P. (2005). *Vermoeden kindermishandeling. Protocol voor kinderdagverblijf, peuterspeelzaal en buitenschoolse opvang*. Den Haag: Expertisecentrum Jeugd, Samenleving en Opvoeding.

Protocol Kindspoor (38)

- *Naam:* Protocol Kindspoor; meldtraject kinderen als getuige van huiselijk geweld.
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 2003 (GGD Midden-Holland)
- *Type:* protocol (onbekend óf en op welke richtlijn dit protocol is gebaseerd)
- *Gebruik in werkveld:* politie
- *Landelijk bruikbaar:* ontwikkeld voor regio Midden-Holland (mogelijk wel bruikbaar buiten die regio)
- *Doel:* Doel van het protocol is om kinderen in beeld te brengen die een reëel risico op een verstoorde ontwikkeling lopen.
- *Doelgroep:* De doelgroep bestaat uit kinderen waarvan de ouders bij de politie bekend zijn met een melding van huiselijk geweld.
- *Beschrijving:* Dit protocol biedt inzicht in de stappen die medewerkers moeten nemen vanaf het moment dat er bij de politie een eerste signaal van huiselijk geweld is binnengekomen.
- *Verantwoording:* niet aanwezig.
- *Waarde voor VIR:* Omdat het aanwijzingen geeft voor de politie om kinderen bij andere instanties te melden wanneer (mogelijk) sprake is van huiselijk geweld, is dit protocol ook goed bruikbaar als uitgangspunt voor het melden bij de verwijfsindex.
- *Bron:* GGD Midden-Holland (2003). *Protocol Kindspoor; meldtraject kinderen als getuige van huiselijk geweld.*

Protocol Loverboys Zuid-Holland (39)

- *Naam:* Algemeen protocol loverboys
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 2006 (JSO)
- *Type:* protocol (gebaseerd op stappenplan van 'De betovering verbroken')
- *Gebruik in werkveld:* niet bekend.
- *Landelijk bruikbaar:* ontwikkeld voor Zuid-Holland (mogelijk wel bruikbaar buiten die regio)
- *Doel:* niet beschreven.
- *Doelgroep:* meisjes/jonge vrouwen die mogelijk het slachtoffer van een loverboy zijn.
- *Beschrijving:* Het biedt een zeer beknopte beschrijving van de stappen die genomen moeten worden wanneer gesignaleerd wordt dat een meisje of jonge vrouw vermoedelijk het slachtoffer van een loverboy is.
- *Verantwoording:* niet aanwezig. Alleen is vermeld dat het protocol een bewerking is van het stappenplan dat beschreven is in 'De betovering verbroken', geschreven door Van Dijke, Terpstra, Berger en Geurts (2006).
- *Waarde voor VIR:* De informatie is erg beknopt. Voor gebruik voor de verwijfsindex zouden er criteria aan toegevoegd kunnen worden wanneer een slachtoffer of dader gemeld wordt bij de verwijfsindex.
- *Bron:* JSO (2006). *Algemeen protocol loverboys*. Gevonden 31 mei 2007, www.jso.nl/web/show/file/id=66604/filename=20060905_Algemeen_protocol_loverboys.pdf/page=47496

Protocol Schoolverzuim (42)

- *Naam:* Protocol schoolverzuim
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 2003 (Dienst stedelijk onderwijs Gemeente Rotterdam)
- *Type:* protocol (onbekend óf en op welke richtlijn dit protocol is gebaseerd)

- *Gebruik in werkveld:* onderwijs
- *Landelijk bruikbaar:* ontwikkeld voor de gemeente Rotterdam (mogelijk wel bruikbaar buiten die regio)
- *Doel:* Doel van het protocol is om voortijdig schoolverlaten te voorkomen.
- *Doelgroep:* alle leerlingen
- *Beschrijving:* Het protocol biedt een voorbeeld voor het mogelijke verzuimbeleid van scholen. Daarnaast zijn de verantwoordelijkheden rondom verzuimbeleid en de voorwaarden voor succes van het verzuimbeleid beschreven.
- *Verantwoording:* niet aanwezig. Het protocol is in de praktijk ontwikkeld en op basis van feedback van scholen bijgesteld.
- *Waarde voor VIR:* Dit protocol is bruikbaar voor het doen van een melding bij de verwijfsindex mits daaraan criteria met betrekking tot de ernst van het schoolverzuim wordt gekoppeld voor het melden.
- *Bron:* Dienst Stedelijk Ontwikkeling Gemeente Rotterdam (2003). *Protocol schoolverzuim*. Rotterdam: Gemeente Rotterdam.

Protocol Seksueel misbruik (Scouting Nederland) (43)

- *Naam:* Protocol wat te doen bij (een vermoeden van) seksueel misbruik¹⁰.
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 2002 (Scouting Nederland)
- *Type:* protocol (onbekend óf en op welke richtlijn dit protocol is gebaseerd)
- *Gebruik in werkveld:* scouting (jongerenwerk)
- *Landelijk bruikbaar:* ja
- *Doel:* het bieden van afspraken en handelingsalternatieven voor situaties waarin sprake is van seksueel misbruik of een vermoeden daarvan.
- *Doelgroep:* jeugdleden van de scouting.
- *Beschrijving protocol:* Dit protocol biedt een beschrijving van de manier waarop medewerkers/vrijwilligers moeten omgaan met ongewenst gedrag (dat wil zeggen alle vormen van seksueel misbruik en het gebruik van geweld of een vermoeden daarvan) door leden en jeugdleden.
- *Verantwoording:* niet aanwezig.
- *Waarde voor VIR:* Dit protocol geeft niet aan of en wanneer hulp van andere instanties ingeroepen zou moeten worden. Wel beschrijft het hoe binnen de scouting gehandeld moet worden in het geval er sprake is van seksueel misbruik. Het is mogelijk om daar criteria aan te verbinden om een kind bij de verwijfsindex te melden.
- *Bron:* Scouting Nederland (2002). *Protocol wat te doen bij (een vermoeden van) seksueel misbruik*. Leusden: Scouting Nederland.

Protocol Suïcidepreventie VO (44)

- *Naam:* Protocol Suïcidepreventie
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 1991 (RIAGG Nijmegen)
- *Type:* protocol (onbekend óf en op welke richtlijn dit protocol is gebaseerd)
- *Gebruik in werkveld:* voortgezet onderwijs
- *Landelijk bruikbaar:* onbekend¹¹

¹⁰ Vermoedelijk is dit protocol inmiddels vervangen door het recentere protocol 'Ongewenst gedrag' dat eerder in dit stuk al beschreven is.

¹¹ Dit protocol is tamelijk oud. De vraag is dan ook of dit protocol in het onderwijs nog gebruikt wordt. En, als het gebruikt wordt, of het landelijk gebruikt wordt of alleen in bepaalde regio's gezien het feit dat het door de RIAGG Nijmegen is ontwikkeld.

- *Doel:* Doel van het protocol is om zelfdoding van jongeren te voorkomen.
- *Doelgroep:* leerlingen met psychosociale problemen
- *Beschrijving:* Het protocol biedt concrete adviezen voor het signaleren van psychosociale problemen bij leerlingen en voor het begeleiden door docenten (vooral mentoren). Ook geeft het handreikingen voor het handelen van scholen na een (poging tot) zelfdoding van een leerling.
- *Verantwoording:* niet aanwezig.
- *Waarde voor VIR:* Gezien de duidelijke taakafbakening tussen docenten en hulpverleners is het goed mogelijk om hieraan criteria voor het melden bij de verwijfsindex. De taak van docenten is signalering en preventie. Wanneer professionele hulpverlening nodig is, dienen zij door te verwijzen naar hulpverleners.
- *Bron:* Helmus, F.G. (1991). *Protocol suïcidepreventie*. Nijmegen: RIAGG (preventie).

Protocol van handelen voor AMK medewerkers (45)

- *Naam:* Protocol van handelen voor AMK medewerkers: bij vermoedens van kindermishandeling in relaties van afhankelijkheid en onvrijheid.
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 2004 (NIZW Jeugd/NJi)
- *Type:* protocol (onbekend óf en op welke richtlijn dit protocol is gebaseerd)
- *Gebruik in werkveld:* Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK)
- *Landelijk bruikbaar:* ja
- *Doel:* Dit protocol geeft handreikingen voor het handelen van beroepskrachten die werkzaam zijn bij de AMK's
- *Doelgroep:* De doelgroep bestaat uit kinderen die (vermoedelijk) het slachtoffer zijn van kindermishandeling.
- *Beschrijving:* De instructie biedt inzicht in de onderwerpen waarover een medewerker gegevens hoort te verzamelen, de aspecten waarover deze zich een oordeel hoort te vormen en de gegevens die deze dient te registreren. Dit protocol voor maatschappelijk werkers en vertrouwensartsen bij de AMK's wordt landelijk gebruikt. Maar er blijken desondanks verschillen te zijn in de werkwijze van de diverse AMK's.
- *Verantwoording:* niet aanwezig.
- *Waarde voor VIR:* het is bruikbaar voor de verwijfsindex, omdat het medewerkers aanwijzingen geeft waarover zij moeten beslissen en wanneer zij bij andere instanties (vooral de Raad voor de Kinderbescherming en andere afdelingen van Bureau Jeugdzorg) moeten melden. Het biedt echter geen inhoudelijke beschrijving van de ernst van de problematiek of van risicosignalen op basis waarvan zij moeten melden. Een meer inhoudelijke benadering biedt het document 'Beslissen over vermoedens van kindermishandeling' (Ten Berge & Vinke, 2006). Dit beschrijft een gestructureerde en empirisch onderbouwde werkwijze voor het beslissen over vermoedens van kindermishandeling. Om het besluitvormingsproces te ondersteunen zijn diverse hulpmiddelen ontwikkeld. Deze werkwijze is echter nog niet geïmplementeerd bij de AMK's.
- *Bronnen:* Baeten, P.A.C.M. (2004). *Protocol van handelen voor AMK medewerkers: bij vermoedens van kindermishandeling in relaties van afhankelijkheid en onvrijheid*. Utrecht: NIZW; Berge, I. ten & A. Vinke (2006). *Beslissen over vermoedens van kindermishandeling. Handreiking en hulpmiddelen voor het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling*. Utrecht/Woerden: NIZW Jeugd/Adviesbureau Van Montfoort.

Protocol voor van middelen afhankelijke ouders (Groningen) (46)

- *Naam:* Protocol voor van middelen afhankelijke (a.s.) ouders; hulpverleningsprocedure ten behoeve van de (a.s.) kinderen.
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 2007 (Bureau Jeugdzorg Groningen)
- *Type:* protocol (onbekend óf en op welke richtlijn dit protocol is gebaseerd)
- *Gebruik in werkveld:* jeugdgezondheidszorg
- *Landelijk bruikbaar:* nee (alleen regio Groningen)
- *Doel:* Het doel van dit protocol is het vroegtijdig signaleren van risico's en het sturen van de preventieve zorg voor ouders en kind.
- *Doelgroep:* Dit protocol is bedoeld voor (aanstaande) ouders die verslaafd zijn.
- *Beschrijving:* dit protocol beschrijft werkafspraken over de prenatale en perinatale zorg en begeleiding van moeder en kind wanneer geconstateerd wordt dat de moeder tijdens de zwangerschap drugs gebruikt. Het betreft werkafspraken tussen Bureau Jeugdzorg, GGD Groningen, Stichting Jeugdgezondheidszorg/Thuiszorg Groningen, Verslavingszorg Noord Nederland en het Universitair Medisch Centrum Groningen.
- *Verantwoording:* niet aanwezig.
- *Waarde voor VIR:* dit protocol is niet bruikbaar voor de verwijzindex, omdat het alleen inzicht biedt in de samenwerkingsafspraken. Het beschrijft niet of en wanneer middelengebruik bij (aanstaande) ouders gesignaleerd of gemeld moet worden.
- *Bron:* Bureau Jeugdzorg Groningen (2007). *Protocol voor van middelen afhankelijke (a.s) ouders. Hulpverleningsprocedure ten behoeve van de (a.s.) kinderen.* Gevonden 31 mei 2007, [www.bjzgroningen.nl/upload/assets/Wegwijs%20voor%20\(a.s.\)%20ouders.pdf](http://www.bjzgroningen.nl/upload/assets/Wegwijs%20voor%20(a.s.)%20ouders.pdf)

Richtlijn Contactmomenten basistakenpakket JGZ 0-19 jaar (47)

- *Naam:* Richtlijn contactmomenten: basistakenpakket JGZ 0-19 jaar
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 2003 (RIVM)
- *Type:* richtlijn
- *Gebruik in werkveld:* jeugdgezondheidszorg
- *Landelijk bruikbaar:* ja
- *Doel:* Doel van de richtlijn is om helderheid te bieden aan gemeenten, uitvoerende partijen en beroepsbeoefenaren over de contactmomenten binnen het basistakenpakket.
- *Doelgroep:* jeugdigen van nul tot negentien jaar.
- *Beschrijving:* De richtlijn biedt een overzicht van de contactmomenten en de te verrichten taken tijdens die contactmomenten.
- *Verantwoording:* niet aanwezig.
- *Waarde voor VIR:* Deze richtlijn is niet geschikt als hulpmiddel voor melden bij de verwijzindex, omdat het geen inzicht biedt in mogelijke uitkomsten en de handelwijze van de professional als reactie daarop.
- *Bron:* RIVM (2003). *Richtlijn contactmomenten basistakenpakket JGZ 0-19 jaar.* Gevonden 31 mei 2007, www.boekenpretfantasia.nl/assets/Richtlijn_Contactmomenten.pdf.

Richtlijn Eenheid van taal in de JGZ (48)

- *Naam:* Richtlijn Handboek Eenheid van taal.
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 2005 (RIVM)
- *Type:* richtlijn
- *Gebruik in werkveld:* jeugdgezondheidszorg
- *Landelijk bruikbaar:* ja

- *Doel:* Doel van deze richtlijn is dat alle professionals binnen de jeugdgezondheidszorg in hun dagelijks werk gebruik maken van dezelfde definities van producten en activiteiten en dat zij de uitgevoerde activiteiten op dezelfde wijze registreren. De definities vormen ook de basis voor de ontwikkeling van elektronische registratie en landelijke monitors en voor de verantwoording over de uitvoering van het basistakenpakket aan de gemeentelijke en rijksoverheid.
- *Doelgroep:* jeugdigen van nul tot negentien jaar.
- *Beschrijving:* De beschrijving van de definities van veel voorkomende begrippen in de jeugdgezondheidszorg is uitgesplitst naar de zes productgroepen, namelijk monitoring en signalering; inschatten zorgbehoefte; screenings en vaccinaties; voorlichting, advies, instructie en begeleiding; beïnvloeden van gezondheidbedreigingen; en zorgsysteem, netwerken, overleg en samenwerking.
- *Verantwoording:* niet aanwezig.
- *Waarde voor VIR:* Deze richtlijn is niet zozeer bruikbaar als richtlijn voor het melden, als wel als middel om eenheid te creëren in het taalgebruik van professionals. Het biedt de mogelijkheid om de kans te vergroten dat professionals wanneer zij dezelfde termen gebruiken, ook hetzelfde bedoelen. Voor dit zelfde doel wordt momenteel een classificatiesysteem voor de jeugdzorg ontwikkeld door het NJi (in opdracht van VWS en Justitie), ook dit zou gebruikt kunnen worden om eenheid van taal te bereiken in het formuleren van criteria.
- *Bron:* RIVM (2005). *Richtlijn Handboek Eenheid van taal*. Gevonden 31 mei 2007, www.verpleegkunde.net/GORDON/bestanden/jeugdzorg.PDF

Richtlijn na het overlijden van een minderjarige (49)

- *Naam:* Richtlijnen na het overlijden van minderjarigen.
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 2000 (Adviesbureau Van Montfoort)
- *Type:* Richtlijn
- *Gebruik in werkveld:* Deze richtlijn is bedoeld voor de medische sector (huisarts, kinderarts en geneeskundige inspectie), forensisch geneeskundigen, het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, de politie, het Openbaar Ministerie, kinderbeschermers (raadsonderzoekers en gezinsvoogden) en hulpverleners in de jeugd- en volwassenzorg.
- *Landelijk bruikbaar:* ja
- *Doel:* Doel van deze richtlijn is om systematisch na te gaan of bij het overlijden van minderjarigen menselijk handelen een rol heeft gespeeld. Daarnaast is ook het bieden van hulp aan en bescherming van andere kinderen in het gezin wonende kinderen belangrijk. Het beoogt de communicatie en samenwerking tussen instanties die te maken krijgen met het overlijden van een minderjarige te verbeteren.
- *Doelgroep:* Deze richtlijn is van toepassing op alle minderjarigen in Nederland die overlijden. Zowel natuurlijke als niet-natuurlijke sterfgevallen vallen hieronder.
- *Beschrijving:* Deze richtlijn schrijft voor dat bij elk overlijden van een minderjarige een forensisch geneeskundige wordt ingeschakeld. Deze bepaalt aan de hand van eenduidige criteria of de evaluatie van het overlijden aan een interdisciplinair team overgedragen moet worden. Dit interdisciplinair team bestaat in ieder geval uit de forensisch geneeskundige, een kinderarts of vertrouwensarts, een (onafhankelijk) jurist en een medewerker van de Raad voor de Kinderbescherming. Daarnaast kan het team aangevuld worden met betrokkenen bij een casus. Vanuit hun expertise en ervaring komen de deelnemers tot een oordeel over de aanleiding/voorgeschiedenis, directe oorzaak en omstandigheden van het overlijden. Op

basis hiervan besluiten zij of de forensisch geneeskundige aangifte doet van een (mogelijk) strafbaar feit.

- *Verantwoording*: Er is beschreven wat er uit onderzoek en praktijk bekend is over (problemen met) het afhandelen van situaties waarin minderjarigen zijn overleden (bij niet-natuurlijke dood en onduidelijke doodsoorzaken). Van daaruit wordt beredeneerd waarom deze richtlijn nodig is en op welke wijze welke professional betrokken moet zijn bij de afhandeling.
- *Waarde voor VIR*: Om zicht te krijgen op (vermijdbare) risicofactoren die een rol hebben gespeeld bij het overlijden, is het zinvol een melding te doen bij de VIR (om na te kunnen gaan welke andere organisaties betrokken waren bij het betreffende kind). Daarnaast zou het zinvol kunnen zijn andere kinderen uit het gezin te melden, om na te kunnen gaan of zij dezelfde risico's lopen als het overleden kind. Deze richtlijn kan gebruikt worden om criteria voor het wel/niet melden uit af te leiden.
- *Bron*: Vogelvang, B.O. & Janssen, L. (2000). Richtlijnen na het overlijden van minderjarigen. Woerden: Adviesbureau Van Montfoort.

Richtlijn Rouw en dood op school BO/VO (50)

- *Naam*: Dood en rouw op school. Richtlijn voor scholen in het (speciaal) basisonderwijs in Delft, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer. / Richtlijn voor scholen in het (speciaal) voortgezet onderwijs in Delft, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.¹²
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid*: 2005 (GGD Zuid-Holland West)
- *Type*: richtlijn
- *Gebruik in werkveld*: onderwijs
- *Landelijk bruikbaar*: ontwikkeld voor de regio Zuid-Holland West (mogelijk wel bruikbaar buiten die regio)
- *Doel*: Doel van de richtlijn is om directie en leerkrachten houvast te bieden na het (onverwachte) overlijden van een leerling of leerkracht.
- *Doelgroep*: niet beschreven
- *Beschrijving*: De richtlijn beschrijft een gefaseerd plan dat in werking gesteld wordt na het (onverwacht) overlijden van een leerling of leerkracht.
- *Verantwoording*: niet aanwezig
- *Waarde voor VIR*: Deze richtlijn is wellicht bruikbaar voor de verwijsindex. Het gaat in deze richtlijn niet zozeer om problemen met het kind, maar om problemen in zijn omgeving. Het is denkbaar dat een kind een extreme reactie vertoont op het overlijden van een medeleerling of leerkracht. Voor het signaleren van problemen is een lijst met mogelijke gedragingen opgenomen. Op basis daarvan is het mogelijk om een richtlijn voor het melden bij de verwijsindex eraan te koppelen.
- *Bronnen*: GGD Zuid-Holland West (2005). *Dood en rouw op school. Richtlijn voor scholen in het (speciaal) basisonderwijs*. Gevonden 31 mei 2007, <http://www.ggdzhw.nl/diversen/Richtlijn%20basisonderwijs%20GGD.pdf>; GGD Zuid-Holland West (2005). *Dood en rouw op school. Richtlijn voor scholen in het voortgezet onderwijs*. Gevonden 31 mei 2007, www.ggdzhw.nl/diversen/Richtlijn%20Voortgezetonderwijs%20GGD.pdf

¹² Dit zijn twee protocollen die grotendeels overeenkomen.

Secundaire preventie kindermishandeling (51)

- *Naam:* Secundaire preventie kindermishandeling
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 2006 (Artsen Jeugdgezondheidszorg Nederland)
- *Type:* standaard/richtlijn
- *Gebruik in werkveld:* jeugdgezondheidszorg
- *Landelijk bruikbaar:* ja
- *Doel:* Deze JGZ-standaard is gericht op secundaire preventie, dat wil zeggen dat het doel is om het gesignaleerde probleem te verhelpen of erger te voorkomen. Daarnaast heeft het ook tot doel een landelijk uniforme standaard te geven voor het handelen van jeugdgezondheidszorg medewerkers wanneer een kind (vermoedelijk) slachtoffer is van kindermishandeling.
- *Doelgroep:* kinderen die (vermoedelijk) slachtoffer zijn van kindermishandeling.
- *Beschrijving:* Deze JGZ-standaard biedt in de eerste plaats een overzicht van kennis over kindermishandeling, o.a. aard en ernst, gevolgen, risico- en beschermende factoren en schatten van risico op kindermishandeling. Vervolgens biedt het inzicht in de plaats die de JGZ inneemt in het netwerk van instanties die hulp verlenen aan kinderen. Vervolgens vindt een beschrijving plaats van de taken van de medewerker, namelijk signalering, gespreksvoering, overleg en begeleiding. Ten slotte beschrijft het ook interventies die de medewerker kan uitvoeren om ouders te ondersteunen en kindermishandeling te doen afnemen.
- *Verantwoording:* Deze standaard maakt een duidelijke koppeling tussen wetenschappelijke kennis en de instructie voor praktijkwerkers.
- *Waarde voor VIR:* Door de duidelijke fasering van het werkproces is het goed mogelijk om daar criteria aan te verbinden met betrekking tot het melden bij de verwijzindex. Daarnaast geeft de standaard ook een goed overzicht van factoren die een rol spelen bij kindermishandeling. Dit maakt het mogelijk om inhoudelijke criteria op te stellen voor het melden op basis van de ernst van de situatie.
- *Bron:* Artsen Jeugdgezondheidszorg Nederland (2006). *JGZ-standaard Secundaire preventie kindermishandeling*. Gevonden 31 mei 2007, www.lvw.nl/uploaded/FILES/sectie%20jgz%20documenten/jgzstandaardkindermishandeling_compleet.pdf

SPUTOVAMO (53)

- *Naam:* Signaleringsprotocol Kindermishandeling voor de acute hulp (onderdeel van de Meldcode inzake kindermishandeling). De afkorting SPUTOVAMO staat voor: Soort letsel, Plaats letsel, Uiterlijke kenmerken van het letsel, Tijd dat het letsel plaats vond, Veroorzaker van het ongeval, Anderen aanwezig, Maatregelen genomen door ouders/verzorgers, Oude letsels.
- *Jaar van uitgave en beschikbaarheid:* 2004 (KNMG)
- *Type:* protocol (onderdeel van de Meldcode inzake kindermishandeling van het KNMG)
- *Gebruik in werkveld:* ziekenhuizen
- *Landelijk bruikbaar:* ja
- *Doel:* Doel van de richtlijn is om te beschrijven welke verantwoordelijkheden en taken een arts heeft bij de signalering en aanpak van kindermishandeling.
- *Doelgroep:* kinderen die (vermoedelijk) slachtoffer van kindermishandeling zijn.
- *Beschrijving:* De SPUTOVAMO is een formulier dat wordt ingevuld door verpleegkundigen van spoedeisende hulp afdelingen (SEH) in ziekenhuizen, bij kinderen met lichamelijk letsel.

Het maakt onderdeel uit van de Meldcode inzake Kindermishandeling Het protocol biedt een gefaseerde aanpak wanneer een arts vermoedt dat een kind mishandeld wordt.

- *Verantwoording:* deze meldcode is gebaseerd op de Meldcode kindermishandeling (Baeten, 2002).
- *Waarde voor VIR:* Het biedt artsen duidelijke informatie voor het handelingsproces bij een vermoeden van kindermishandeling. Het is goed denkbaar om daar een richtlijn aan te verbinden om een kind of gezin bij de verwijsindex te melden.
- *Bron:* KNMG (2004). *Meldcode inzake kindermishandeling*. Gevonden 31 mei 2007, www.privacyindezorg.nl/KMH.pdf.